

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Hajduszoboszló nevének eredete. A *Föld és Ember* legutóbbi számában dr. *Bátky Zsigmond* „Hajduszoboszlót is szlávok alapították?” című cikkében nemes indulatú bírálatban részesítette „Hajduszoboszló története” című munkámnak a város neve eredetével kapcsolatos sorait. Dr. *Bátkynak* tárgyilagosságát jól ismerem, ezért ezen helyen mindenekelőtt legyen szabad megjegyeznem, hogy én Hajduszoboszló történetét csak a Várad Regestrumban található adattól kezdve rekonstruáltam, mivel így is — minden állami és városi támogatást nélkülözve — csak nagy áldozatok árán tudtam összeállítani és kiadni a több mint hétszáz éves városnak eredeti forrásokra támaszkodó első történelmi összefoglalását. Ilyen körülmények között nem lehetett más, a feladatomban, mint az általam összegyűjtött forrásanyag összeállítása után mutatkozó problémákra figyelmeztetni olvasóimat, hogy ezáltal is a város történetének vitatható fejezetei mielőbb tisztán álljanak a kutatók előtt. A felvetett problémák egyikére dr. *Zoltai Károly* adott választ a *Historia* legutóbbi számában, a másakra dr. *Bátky* felelt meg és ezáltal máris közelebb jutottunk a célhoz.

Amidőn Szoboszló nevére azt állítottam, hogy valószínűleg a szláv (lengyel) *Sobieslaw* férfinévnek magyarosan kiejtett alakja, akkor ezen körülményből a szláv alapításra nem vontam határozott következtetést, csak mint *feltevést* jelöltem meg,

még pedig a csaknem ugyanazon évtizedekben megjelenő másik *Zobozlóra* (Liptói Regestrum 1271) való utalással, amely utóbb Folkusfalva lett. Munkám megjelenése óta az ezen tekintetben legilletékesebb szaktudós-nak, dr. *Melich Jánosnak* szakvéleményét is sikerült megszereznem, amellyet egész terjedelmében ideiktatom:

„Abban semmi kétség, hogy a magyar *Szoboszló* személynév *szláv eredetű*, a név utótagja ugyanez, ami a lengyel eredetű *László* nevünkben is van. Emlékeink szerint a XII—XIV. században több előkelő és közrenden levő magyar embert hívtak *Szoboszlou*-nak — *Szoboszló*-nak (v. ö. *Zobozlou*, *Zobozlo*, *Zubuzlou*, *Zobuslo*, latinositva *Zoboslaus*). Mint-hogy pedig a szláv-ságban a név a XI—XIV. században főleg a csehek, morvák és a lengyelek közt volt elterjedve (v. ö. cseh-morva *Soběslav*, lengyel *Sobieslaw*), ezért valószínű, hogy a név hozzánk ezek valamelyikétől került. Ahogy azonban a magyarok a nyelvükbe a szláv-ságból került *bánya*, *bodza*, *bük*, *cser* (esetleg latin eredetű), *haraszi*, *udvar*, *udvarnok* stb. köznevekkel elneveztek helyeket *Bánya*, *Bodza*, *Bük*, *Cser*, *Haraszi*, *Udvar* (v. ö. Nád-Udvar), *Udvarnok* stb.-nek, azonképpen adhattak neveket egyes helyeknek a nyelvükbe került idegen személynévvel is. Így lett a török *Tas* (= kő), a német *Hunt* (= centuris), *Pasman* személynévből a magyarban *Tas*, *Hunt*, *Pázmán* személynév s ezekből alakult a magyarban *Tas*,

Hont, Pázmán (v. ö. pusztá Békés vm.-ben; -d-vel: Pázmánd) helynév. Sem *Tas*, sem *Hont*, sem *Pázmán* helyek nevéből nem következik, hogy törökök, illetőleg németek az alapítói.

Igy áll az eset *Szoboszló*-val is. Hajdu-Szoboszló (v. ö. Várad Regestrum: Zobozlo) és a zalamegyei *Szoboszló* (1270: Zobozlou) mint helynév magyar alakulás, magyar elnevezés egy magyar *Szoboszló* nevű ember nevéből. S ez alaktanilag is bizonyítható. A szláv személynévekből a szlávságban a helynevek képzőkkel alakulnak. Van cseh *Soběslavice* helynév. Igaz, van cseh *Soběslav* helynév is, csak hogy genitívusa *Soběslavě* és nőnemű, ami mutatja, hogy *Sobeslav* + *js*-ből eredt. Az ilyen -*js* az oroszban *b-l'* lesz (v. ö. orosz *Jaroslavs* személynéből orosz *Jarovslavls* helynév). A szlávságban a személynév pusztá nominatívusa nem szokott egyuttal helynév is lenni, tehát ilyenek: Csanád személynév — Csanád helynév, Ajtony személynév — Ajtony helynév, Taksony személynév — Taksony helynév stb. a szlávságban nincsenek, s ha *b, v, p, m, b* után látszólag a csehben és a lengyelben van is (*Soběslav, Břeclav, Zbraslav, Příbram, Radim, Vladislav, Boroszló* személynévi nominatívus, ez csak látszat; a nevek *js* képzősök s ez csak az -*m, -w, -v, -l* végűeknél van, mihelyt a személynévnek *k, h, ch, g, d, t, st, n, r, sl* az utolsó hangja, az utolsó hangzó *js* hatása alatt megváltozik (v. ö. csek Sebedrak személynév — cseh Sebedraž helynév).“

Dr. Bátkynak az *Etel völgyére* tett megjegyzésével kapcsolatban — anélkül, hogy a kérdésnek gazdag irodalmát ismertetném — a következőket legyen szabad megjegyezmem:

Ethel-laka Zelemér szomszédsá-

gában legelőször Zsigmond királynak 1423. évi egyik oklevelében szerepel és valószínűleg az 1594-ik évi tatárjáráskor pusztult el, osztozván Angyalháza, Szigetgyháza, Korpádialu, Köteles, Zám, Ohat, Hegyesegyháza, Szentkeresztgyháza, Szepes és Ebes szomorú sorsában. Ezelőtt egy századdal még ismeretes volt az *Etel-völgye* is Zelemér és Szoboszló között, sőt a néphagyomány még annyira eleven, hogy ezelőtt egy évvel is szorgalmasan ásta egy ottani öreg ember Forgács Ferenc a *Rómer Flóris* által is feltárt halmot. Ugyanezen helyen kereste *Pray* is Attila székhelyét (Qunales veteres humorum, avarorum et hungarorum. Vindobonae, 1761), a *Pray* nyomán pedig nemcsak *Budai Ézsiás* (Magyar Ország Históriája. Pest, 1833), de még *Klapprot* is elfogadta ezt a véleményt (Tableaux historiques de l'Asie. Paris, 1826.). Hogy még ma is menyire *megfejtetlen* ez a kérdés, arról *Révész Imrének* 1859-ben megjelent „*Etel laka*“ című kitűnő munkájából is meggyőződhetünk. *Salamonnal* elentétben még *Nagy Géza* is hajlandó volt ebben az irányban orientálódni, éppen ezért ez a probléma több százéves kutatógatás után is nagyon komoly kérdés.

vitéz Málnási Ödön

Hajduszoboszló nevének eredete.

Bátky Zsigmond válasza: 1. Minthogy *Szoboszló* nevééről és az abból levonható településtörténeti, ill. etnikai következtetésről „ezen tekintetben legilletékesebb szaktudósunk, dr. Melich Jánosnak“, i. t. barátomnak is *teljesen és tökéletesen* ugyanaz a véleménye, mint amit erről én írtam: azt hiszem nem kell erről többet beszélnem.

2. Az *Etel-völgyének* és *Atilla nevének* és *lakhelyének* a szóbanorgó

módon való kapcsolatba hozatala, ismétlem, szerintem nem *komoly* kérdés. Úgy tudom, más *hozzáértőb-
bek* szerint sem az. Az idevonatkozó „gazdag irodalmat” pedig, legalább az én számomra, egészen felesleges „ismertetni”. Ennyire tiszteljük meg egymást!*)

Bátky Zs.

Rákos-Palota (válasz). *Palota* több volt és van ma is hazánkban. A helynév a közmagyar *palota* szóval azonos. Ez eredetére görög szó (palation), s az északi szlávból került a magyarba (csel: palota, palata stb.). A magyar *Palota* helynév a régiségben jelzős szerkezetben fordul elő, pld.: *Ákospalotája* (Pilis), *Szenyepalotája* (Csanád) stb. (v. ö. Mihályháza, Jánoslaka stb.) Ebből később, a tulajdonos neve elhagyása után *Palota*. A csanádmegyei *Palota* másik neve *Kemenes palotája* volt. A szóbanforgó Palotát is *Párdy-Palotá*-nak hívták korábban (1347). *Rákospalota* formája a Rákos patak utáni, egészen új.

A *Palotá*-nak nincs köze a *Palotá*-hoz. *Rákos-patak* is sokfelé van az országban. Nevét a magyar *rák* szótól kapta. (Eredetére ez is szláv.) Legelőször *Anonymus* említi (fluv. *Racus*, olvasd: Rákus, később *Rákos*; v. ö.: *Kárdzsos-derék*, *Keszeges-tó*, *Békás-patak* stb.).

B. Zs.

Áron morvájó, Barci fok, Bút ere, Kenyere ér és Kollan tó. Ezek a dűlőnevek *Bodnár Béla* „Hódmezővásár-

hely és környékének vízrajza” című mintaszerű szép dolgozatában fordulnak elő (*F. és E. 1928*).

Az első csakugyan *Áron morvájója*, amint gondoltam, mert az *Okl. Sz.* kétszer is így írja: *Aaron morluaya*. Az előtag személynév.

A másodikban az előtag szintén az (v. ö. u. o. *Cirják ere* stb. és *F. és E. 1928*: 209.). *Barc* = török „párduc” és nem tó (v. ö. *F. és E. 1927: Barca, Barcaság*). A név e vidéken gyakori.

Bút ere, anny mint *Bő + d + ere*. A *Bő* a török *beg*-ből van képezve (v. ö. *F. és E. 1927: Ürbő*). *Bő* itt is személynév.

Kollan tó annyi, mint *Kolon tó*, a török *Kolán* = csikó szóból (v. ö. *F. és E. 1927: Kolon-tó*). *Kolon* szintén személynév. (*Szeremlei*: Hmvásárhely története I: 163. szerint is *Kalan* földesúr nevét őrzi. Barci-réten kettő volt belőle.)

A *Kenyere ér* pompás adalék a bakonyi *Kügyeri, Kenyeri puszta* és *Kikeri tó* nevéhez, annál inkább, mert ez az ér itt éppen *Kék tóval* (török *Kük*) kapcsolatos (v. ö. *F. és E. 1928*: 207.). Eredeti neve tehát *Kék ere* volt, s ebből lett *Kegy-ere, Kenyere*, majd jelentésének elhomályosul-
tával *Kenyere ere*, ill. *Kenyere ér*.

B. Zs.

Halmazfalu. A *F. és E. 1928*: 199. lapján olvassuk, hogy „az észti szigeteket *halmazfalyai* svéd ráhatást (!) mutatnak”. A *halmazfalu* a német *Haufendorf* magyarítása akar lenni. Már többször rámutattunk, hogy *nyelvileg* is, *tárgyilag* is helytelen műszó; sőt nemcsak helytelen, hanem képtelen is. Ennél csak a *rostos-halmaz* a képtelenebb. Tessék csak egy kicsit gondolkozni rajta!

Magyarul *csumós, bokros, csoportos, szoros* stb. falunak mondhatjuk, s ebben nemcsak a *forma*, hanem a

*) A kérdéshez különben *anthropogeografiai* szempontból magam is hozzászóltam (l. *Földr. Közl.* 1918: Atilla fő szállás helye és palotája). A cikkekéből még ma is lehet egyetmást tanulni. Annyit mindenesetre, hogy a kérdést *korai* helynevek és *mai* néphagyományok alapján nem lehet tárgyalni, annál kevésbé eldönteni.

létrejövés is benne foglaltatik, persze annyira, amennyire azt egyetlen szótól elvárhatni. Mert tudnunk kell, hogy az ilyen megnevezések, mint *utcás falu*, *patkós falu* stb. csupán holt fogalmak, melyek a *település lényegét* nem fejezik ki és csak kénytelenségből használatnak. De minélcsináljunk mesterséges műszókat, pláne nem létező köznevekből, miatt amilyen a *halmaz* is, ha arra *megfelelőbb népi szavunk* van. Lehet, hogy másvalakij ennél megfelelőbbet is tud ajánlani.

B. Zs.

A Somogy helynév eredete. (Válasz egy beküldött kérdésre.) A *Somogy* név legrégibb okleveleinkben (először 1055-ben) *Sumig*-nak, később *Sumug*-nak van írva (l. *Számota—Zolnai*: Oklevéltár, a *som* címszó alatt), amit *Sumigy*-nak és *Sumugy*-nak kell olvasni. De a latin *simigiensis* alapján fel kell tennünk, hogy az Árpád-kor elején **Simigy* alakváltozata is volt. (L. erre nézve alább a *Somogyom* helynév történetét is.) A magyar nyelvészek úgy magyarázzák e szó eredetét, hogy a 'cornum, Kornelkirsche' jelentésű *som* főnévnek régibb *sum*, még régibb **sumi* alakjához hozzájárult az Árpád-kori 'valamivel bővelkedő' jelentésű *-d ~ -gy* helynévképző, amely a magyar nyelvterületnek egyik részén *d-*, másik részén ellenben *-gy* alakban volt járatos. V. ö. pl. a *Kóród* és *Kórógy*, *Füzed* és *Füzegy*; *Nyárád* és *Nyárágy*, *Szilád* és *Szilágy* helyneveket; a *Somod* helynévhez is ugyanígy viszonylik a *Somogy* helynév. Minde helynevek azt jelentették eredetileg, hogy 'kóróban (fűzfában, nyárfában, szilfában, somiában) bővelkedő hely'. A legrégibb *Sumigy* alakból egyielőli előreható magánhangzó-illeszkedéssel *Sumugy*

lett, másfelől meg hátrahatóval **Simigy*, de ez utóbbi alakváltozat csakhamar ismét elarvult, s ma már csak a latin *simigiensis* melléknév őrzi az emlékét. A *Sumugy* alakból aztán az Árpád-kor vége felé, mikor a rövid *u* helyébe a legtöbb más szóban is az egy fokkal nyitabb *o* lépett (pl. vogul *tump ~ ó-magy. dumb* > mai *domb*, vogul *zulaž ~ ó-magy. hul-lou* > mai *holló*, szláv *kuhnja* > ó-magy. *kuhnya* > mai *konyha*, szláv *gnus* > ó-magy. *gunusz* > mai *gonosz*, stb.) egészen szabályosan lett a ma is használt *Somogy* alak.

Megjegyezhetjük még ezzel kapcsolatban, hogy a kisküküllőmegyei *Somogyom* községnek is eredetileg *Somogy* volt a neve (a végén levő mai *-m* tehát olyan Árpád-kori kicsinyítő képző, amilyent pl. a *Tühütüm* > *Tétény*, *Bihuróm*, *Bolgárom*, *Det-rehem* személy- és helyneveken is ki lehet mutatni), s ez Árpádkori oklevelekben szintén *Sumig*, *Symyg*, *Sumug*-nak van írva, amit persze szintén *Sumigy*, *Simigy* és *Sumugy*-nak kell olvasni.

Horger Antal

„Atka”. Nagy Aliöldünk elhanyagolt voltát sok-sok minden bizonyítja. Azon, hogy nem tudjuk, mely természeti kincseink vannak, — nem is csudálkozunk, ellenben nyelvünk gyorsan veszendő értékei megmentéseért még többet tehattünk volna.

A „Föld és Ember” VIII. évf. 4. szám, 1928: 165. oldalon írja dr. Bodnár Béla úr, hogy a vásárhelyiek-nél: „Atka, atkás ienék olyan helyet jelent, hol sok akadémikus gyöker van. „Ethnographia” IV. 10—12. füzet”. vagyis úgy, miként azt eredetileg az őstalentum: Herman Ottó A magyar halászat könyve, Bpest, 1887: 445. oldalán megállapította, s a Magyar Tájszótar átvette (I. k. 61. col.).

Én, Alföldön jártomban „atka” kifejezést egészen más megjelölésre hallottam.

És pedig: homokos területeinken is hétköznapi jelenség a „réti mészkö” jelenléte, a mostani, avagy a régi tó-ságok alatt, az altalajban, a mésszel összekötött, összecementezett kőpadmalyoknak keletkezése (v. ö. néhány *Zsilinszky E. és Treitz Péter: A szikes talajok javítása*, Bpest, 1924: 172. és köv. old.). A réti mészkönek — miként *Kiskúnhalas*-on hallottam — bennszülött halasi neve: „atka”; van bányája is (Nagytsízt. *Pataky Dezső* ref. lelkész úr adata).

Győrffy István (Szeged).

Táp, Tápió. Győrmegeye déli részén van *Táp*, hajdan királyi lovászok iajuluja. (Ezen a tájon több ilyen tatárjárás előtti lovászfalu volt.) Mellette esik *Tápszentmiklós*, nem messze tőlük *Táplán puszta*.

Táp-nak ilyen alakjai vannak: 1235 körül *Tapan*, 1292 *Tap*, később *Tapa*, majd ismét *Tap*, *Thaab* *Tápszentmiklóst* régebben *Táplánszentmiklós*-nak hívták.

Ezek a nevek máshol is előfordulnak. Vasmegyében volt *Tapánvált* (1438.), ma *Vát*. Benne többek közt a *Tapán* család volt birtokos. Ugyancsak Vasban volt egy *Tapánfalva* (az erdélyi *Topánfalva*?), ma *Táplánfa* nevű község, s itt is szerepel egy *Tapán* vagy *Tapánfi* család. (Az adatok *Csánki* művéből vannak.)

Itt nyomban megjegyezzük, hogy a győri *Táp*-ok körül egész sereg törökös személyhelynév van (l. pld. *Föld és Ember* 1928. *Kökemen*).

Ezekből az derül ki, hogy *Tapán* és *Táplán* ugyanaz a név. Az is bizonyos, hogy mindkettő, valamint a *Tapan*-ból rövidült *Tap* és *Tap* + *a* személynév. Azt gondoljuk, hogy török eredetű, a *tap* + *nak* = mozogni igéből,

vagyis olyan képzés, mint *Kamán*, *Kaján* stb. török személyneveink. (*Nagy László: Körösi Csoma Arch. I., 237.*). *Tapan* tehát annyit jelentene, mint mozgó, élő.

Tudjuk, hogy ennek a *tap*-igének egyik alakjából (*tepre*) vezette le *Gombocz és Németh Gyula Tepremez*, illetve *Debrecen* nevünket.

A *Tapan* és *Taplan* alakok közti viszony tisztázása a nyelvészek dolga. Úgy látom, nem is lesz nehéz. De ugyancsak az övék az is, vajjon nem ez a szó bújjik-e meg eddig magyarázhatatlannak talált *Tápió*, *Tápé* folyó és helynevünkben, mely előbbiről *Horger* azt gondolja, hogy éppen úgy sz. név lehetett, mint *Tápé* (M. Nyelv XXIII: 50.). Ha ennek eredeti alakja *Tapag* volt, akkor össze lehet vetni *Tabajd*-ot (Fejér m.), melynek első alakja *Tubogd* volt (v. ö. *Bodaht, Bodoct*, ma *Bodajk. Bodogd* Sopronban. *Tabajd* Baranyában is volt). Egy *Tápió*-kengyel (= kanyarulat) dülőnevet *Haan* említ Békésből (Békés vm. tört. 122.).

Lehetséges azonban, hogy *Tápió* köznév. Erre ezeket hozzuk fel: Bars déli részén *Damás* mellett volt egy *Kemulduk* nevű patak. Nagyon lehet, hogy ebben a török *kymyldamak* (és egyéb alakjai) = mozogni ige van. Az is meglehet, hogy a *Kubulduk*-ökben (Föld és Ember 1923. 57.) is ez van, illetve *Kubulduk* = *Kemulduk*. Ha *Gyolma* kun sz. nevünk a *jol-, jul-* (szétszakítani) igéből származik (M. Ny. XI. 151.), akkor abból van a *Gyalpár* és *Gyalimaz* sz. név is, s alkalmasint *Gyalap* tó és pataknevünk is. (*Gyalap* Szabolcsban l. *F. és E. 1922.*, Beszterec cikkben és Csallóközben, l. *Gyalai*: Komárom vm. tört. 28., és *Gyalpár* vízállásos mocsár a Nagykunságban, *Pesthy*: Helynév. Kézirat.) Megvalljuk azonban, hogy *Gyalpár* és *Gyalap* vízneveinket tár-

gyílag inkább a *kun ulap* = haldokló (Cod. Cum.) szóval szeretnénk kapcsolatba hozni.

Bátky Zsigmond.

Sarol, Bozol, Borol, Basal. Régóta gyanítom, hogy a fejérmegyei *Sarul* (1339: Sorwl, 1341: Sarol) köznemesi birtok (*Károly*: Fejérmegye tört. szerint kettő is volt) török eredetű személynévet rejteteget. Egy az, hogy szomszédai közt több török nevű van. Más meg az, hogy 1499-ben összeírt török családnévei között pld. a *Kun* és *Csadir* is előfordul. (*Csánki*.) Hogy a *Kun* itt csakugyan kun származású embert jelent, mutatja a kun Kajtorszálláson lakó, kunnak mondott *Kun* család. *Csadir* pedig alkalmasint a kun csater = magy. *sátor*.

Azt gondoljuk, hogy *Sarol* olyan képzés, mint *Tevel, Botaul, Borcsol, Bajol*. Előtagja a kun *sari* = sárga. Hogy a magyar *sár, sárog* (sárga) sz. névképpen használtatott, arra lásd: sárogfalvi *Sár* család Baranyában (*Csánki*, 2., 560.) és Paulus dictus *Sarga* (Okl. Sz.).

Bozol (1247.) Zalában volt, ma nincs meg. Ezt így tagolnánk: *buz + ol*. Az előtag a kun *buz* = kékes, esetleg *busz* = jég (l. *F. és E.* későbbi száma).

1293-ban merül fel Zalában *Burul-feulde*. Ma nincs meg. *Burul* itt kétségtelenül sz. név. Előtagja lehet a kun *bur* = *mag, csira*. Megfelel tehát talán a magyar *mog, mogdi-nak*. (*Burul* máshol is volt).

Somogyban volt s ma is megvan *Basal* (régén *Bosol* az *Olma* mellett). Azt hisszük, ebben a török *bas* = fej szó van benne (l. *F. és E.* későbbi száma).

Ezekén kívül még sok ilyen végzetű helyneveink van, de etimonjukat nem tudjuk. Bizonyára idetartoznak a *Fan-*

csal-ok is (Heves, Abauj, Bihar, Pozsony stb.; a legrégibb sz. neves adat *Fonsol* 1095-ből). *Fáncs* besenyőtelep volt Fejérben. Ebből lett a *Fáncsika* személyhelynév (pld. Ugocsa, Bihar stb., v. ö. Dercsika, Doboka stb.), s szerintünk a *Fancs + al*-ok.

Bátky Zsigmond.

Börkönd, Burgungya, Kondakor. Az elsőről (Berkend, Börgönd, Bergengye) *Rásonyi Nagy László* mutatta ki (*Nyelvtud. Közl.* 1927.), hogy a török *ber-* (vermek = adni) igéből van képezve. Adalékufl említjük, hogy Vásban is van egy *Börkönd* patak, Cellőmölktől északra, Vinár fellett folyik a Marcalba. Dömölk táján emlitenek egy *Berhend* falut (*Csánki*). Lehet, hogy ez is *Berkend* volt.

A baranyai *Bergengyé*-hez közel esett *Burgungya* (1379., *Csánki*). Azt gondoljuk, hogy ez a vurmak = ütni igével függ össze.

Kondakor személy- és helyneveinket (*Nagy László* u. ott.) a török *kundag* = bölcső szóból magyarázza s *Bölcső* nevű magyar embert is említ. (Ehhez: *Bölcső* falu volt Somogyban. *Csánki*.) De ennek török megfelelője is előkerül *Gundag* személynévünkben (*Kovács*: Index). Tanulságos már most, hogy a vas megyei *Kondakor* (1281: terra Kundakor) környékén ma is él *Kondakor* család. Párja ennek, hogy a zalai *Hazugd*-on még 1513-ban is írnak össze két *Itemér* nevű, bizonyára kun eredetű családot, amelyik család már a korai Árpádkorban szerepelt a megyében. Ezért is kellene összegyűjteni a paraszt családnéveket is, amint Györffy sürgette (*M. Nyelv* 1927.).

Bátky Zsigmond.

Kösüly folyás. Patak Hortobágyon. (Válasz.) Régi alakjai: *Kewsel, Keusel, Kösély, Kösü, Kösü* (vitéz Nánási:

Hajduszoboszló története, Debrecen, 1928).

Azt hisszük, hogy a török (oszm.) *Köse, Küse, Göse* = sarok, szöglet szótól kapta nevét. Magyarul tehát *Sarok patak* volna a neve. (Az *ely* végzet kicsinyítés pld. *Kese, Kesej, Kesely*). Magyar megfelelője a vasmegyei *Sorokpatak* (régen *Surk*), *Sorok + sár* (Anonymus: *Surcusár* = *Surksár*) és a néhai *Surchér* (*Surk + ér*) Alpár mellett (*Ortvay: Vízrajz*). *Sarok* ma is használatos családnév. Az volt hajdanában is. Pld. *Sarc* szolgarendű ember (Okl. Sz. 1135-ből) és terra *Surk* (1272. Vas m.), ma *Sorok*. Török megfelelőjét látjuk a következő szolgarendűek nevében: *Kös, Köse, Kösöd* és *Gös* 1211-ből és 1218-ból (*Kovács: Index*). Ebből aztán helynevek: *Gös v. Gösetalva*, ma *Gösta* Vasban, *Göstuzséra* Szabolcsban. Ettől nem messze van *Zsurk*, régebben *Surk*, a megye északkeleti csücskében.

Csipkerek, vasmegyei község (válasz). Összetett szó lesz a *csipke* = tövis, tüske és *kerek* = erdő szóból. Megieiel neki a régiségben *Töviskerek* (Okl. Szótár). További példák: *Somkerek, Almakerek* stb.

Bátky Zsigmond.

Tördemicz. Ez a zalai község 1274-ben terra *Turdemecz* (Türdemec) néven fordul elő, s a *Lád v. Vérbulcs* nemzetség birtoka volt, tehát feltehetőleg személynév. Győrben volt 1358-ban *Turdemez* birtok (Türdemész), ma *Tördemész* puszta.

A Vár. Reg.-ban rá is találunk a T. személynévre. 1219-ben szerepel egy *Turdemez*, i. *Turdemez* nevű comes a bihari *Konar* (Kanyar, ma Konyár) faluból. A névben a török *dört + mek* = szűrni stb. igét látjuk, jelentése tehát a m. *nem szűrő*. Párja neki pld. *Balmaz* = *Nem lévő*, *Tepremez* = *Nem mozgó* stb.

(M. Nyelv XI. 148.). A bihari *Konyár*, mely 1213-ban is szerepel u. ott, nézetünk szerint szintén török sz. név, a *kon + mak* = leszállani stb. igéből. (V. ö. *Kajár, Kajtor* stb.). *Kanyár* Szabolcsban is van.

Utólag látom, hogy *Karácsonyi* (Magy. nemz.) egy *Tördemicz* nemzetséget említ Vasból.

Bátky Zsigmond.

Közigazgatási változások. (Folyt. a Föld és Ember VIII. évf. 1. sz.-hoz.) *Borsod-Gömör- és Kishont közig. egyelőre egyesített vm.* 6. Poga község nevét *Muhi-ra*, 7. Málé község nevét pedig *Serényimál-ra* változtatta.

Jász-Nagykun-Szolnok vm. 8. Jákóhalma község új neve *Jászfákóhalma*. *Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.* 9. Drágszélszállás község végleges neve *Drágszél*.

Somogy vm. 10. *Fonyód* kisközség *nagyközséggé* alakult; 11. Tótszentpál és Varjaskér kisközségek *Tótszentpál* ideigl. néven *nagyközséggé* egyesültek.

Tolna vm. 12. Bikács nagyközség és Kistapé kisközség *Bikács* ideiglenes néven *nagyközséggé* egyesültek. *Zala vm.* 13. Nemesbük és Zala-köveskút kisközségek *Nemesbük* ideiglenes néven egyesültek és *nagyközséggé* alakultak.

Baranya vm. 14. Kiskozár kisközség végleges neve *Kozármislény*.

Czakó István.

Véglegesített községnevek. A Föld és Ember előző számaiban összegyűjtött ideiglenes községnevek közül az alábbiak nevét véglegesítették: *Kőkút* (Somogy vm.); *Belvárdgyula* (Baranya vm.); *Nyírszöllös* (Szabolcs és Ung közig. e. e. vm.) *Pacsa* (Zala vm.); *Szakony* (Sopron vm.); *Bábonymegyér* (Somogy vm.); *Alsógöd* (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.).

Czakó István.